

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημητροπούλου Ελένη ¹, Μπαμπάτσικου Φωτούλα ²

1. Δικηγόρος, Ph.D. Εργαστήριο Υγιεινής και Επιδημιολογίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας
2. Ιατρός, Επίκουρος Καθηγήτρια Νοσηλευτικής Τ.Ε.Ι. Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται συνοπτικά η ισχύουσα πολυσχιδής νομοθεσία για την υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία, το πεδίο εφαρμογής της, καθώς και οι προβλεπόμενες διοικητικές και ποινικές κυρώσεις.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία, εθνική νομοθεσία, κυρώσεις

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ελένη Δημητροπούλου,

P. Φεραίου 32

166 74, Γλυφάδα

E-mail: kontheo@otenet.gr

LEGISLATIVE FRAME OF HEALTH AND SAFETY IN THE WORK

Dimitropoulou Eleni ¹, Babatsikou Fotoula ²

1. Attorney at Law, Ph.D, Department of Hygiene and Epidemiology, Technological Educational Institute (TEI) of Athens, Greece
2. MD, MSc, PhD, Assistant Professor in Nursing, Technological Educational Institute (TEI) of Athens, Greece

ABSTRACT

In this article hereby, it is presented concisely the multifarious legislation in force on the hygiene and safety in the work, its field of application, as well as the anticipated administrative and penal sanctions.

KEYS WORDS: Hygiene and safety in the work, national legislation, sanctions

CORRESPONDING AUTHOR

Eleni Dimitropoulou

32, R.Feraiou Str.

166 74 Glyfada

E-mail: kontheo@otenet.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προαγωγή της υγείας στους χώρους εργασίας αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας και προόδου και ως εκ τούτου συνιστά βασική μέριμνα κάθε ευνομούμενης, σύγχρονης κοινωνίας. Η υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία προάγει καθοριστικά τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ζωής των εργαζόμενων, αυξάνει την αποδοτικότητά τους, μειώνει σημαντικά τις επαγγελματικές ασθένειες και τα εργατικά ατυχήματα.

Η υγεία και ασφάλεια στην εργασία μπορεί να επιδιωχθεί αποτελεσματικά με τη θεσμοθέτηση αυξημένων απαιτήσεων προστασίας των εργαζομένων με

νομοθετικές διατάξεις και ελεγκτικούς μηχανισμούς¹⁻⁴.

Το ελληνικό Σύνταγμα παράλληλα με την υγεία⁵ κατοχυρώνει στο άρθρο 22 παρ. 1 εδ. α και το δικαίωμα στην εργασία: «Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού». Από την ταυτόχρονη συνταγματική κατοχύρωση υγείας και εργασίας προκύπτει η συνταγματική επιταγή λήψης των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της υγείας στο πλαίσιο του περιβάλλοντος εργασίας.

A. Προστασία των εργαζομένων

Ο κοινός νομοθέτης έχει θεσπίσει πλήθος διατάξεων νόμων, οι οποίοι αφορούν την εργασία και ειδικότερα την υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία. Γενική διάταξη αποτελεί το άρθρο 662 του Αστικού Κώδικα, στο οποίο ορίζεται ότι ο εργοδότης οφείλει να διαρρυθμίζει τα σχετικά με την εργασία και με το χώρο της, καθώς και τα σχετικά με τη διαμονή, τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα ή εργαλεία, έτσι ώστε να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζόμενου. Η διάταξη αυτή αποτελεί αναγκαστικό δίκαιο και δεν κάμπτεται σε βάρος των μισθωτών ούτε σε ατομικό ούτε σε συλλογικό επίπεδο.

Για την προστασία των εργαζομένων ισχύουν πέραν της γενικής διάταξης του Αστικού Κώδικα και ειδικότερες διατάξεις στο πλαίσιο της εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βασικά νομοθετήματα για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία αποτελούν ο **N. 1568/1985**⁶ «Υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων», το **Π.Δ. 17/1996**⁷ «Μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με τις οδηγίες 89/391/ΕΟΚ⁸ και 91/383/ΕΟΚ⁹ », το **Π.Δ. 159/1999**¹⁰ «Μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κλπ. (τροποποίηση Π.Δ. 17/96)» καθώς και

το **Π.Δ. 294/1988**¹¹ «Ελάχιστος χρόνος απασχόλησης τεχνικού ασφάλειας και γιατρού εργασίας, επίπεδο γνώσεων και ειδικότητα τεχνικού ασφάλειας για τις επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν. 1568/1985 «Υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων».

Επιπροσθέτως ισχύουν πολυάριθμοι νόμοι και προεδρικά διατάγματα, που ρυθμίζουν θεσμούς και γενικές διατάξεις, σχετικά με την πρόληψη των επαγγελματικών κινδύνων και την προστασία της ασφάλειας και της υγείας, την ύπαρξη, τις ειδικότητες και το χρόνο απασχόλησης τεχνικού ασφαλείας και γιατρού εργασίας στις επιχειρήσεις, την εκτίμηση κινδύνου, την εξάλειψη των συντελεστών κινδύνου των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών ασθενειών, τις γενικές υποχρεώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, την ενημέρωση, τη διαβούλευση, την ισόρροπη συμμετοχή, την κατάρτιση των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους. Καθορίζονται επίσης με νομοθετικές διατάξεις οι προδιαγραφές των χώρων εργασίας, η σήμανση ασφαλείας και υγείας, η οργάνωση του χρόνου εργασίας, έχουν θεσπιστεί νομοθετήματα για εργασιακά μέσα¹², για ειδικές εργασίες¹³, για ειδικές κατηγορίες εργαζόμενων¹⁴, για φυσικούς¹⁵, χημικούς¹⁶ και βιολογικούς παράγοντες¹⁷,

νομοθετήματα κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας¹⁸.

Πεδίο εφαρμογής της βασικής νομοθεσίας για την υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων¹⁹ αποτελούν όλες οι επιχειρήσεις, εγκαταστάσεις, εκμεταλλεύσεις και εργασίες του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, ανεξαρτήτως είδους, μεγέθους ή κλάδου της επιχείρησης. Εφαρμόζεται δηλαδή σε επιχειρήσεις με βιομηχανικές, γεωργικές, εμπορικές, διοικητικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές δραστηριότητες, δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, αναψυχής κλπ.

Οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονται επίσης και στο πολιτικό προσωπικό των χώρων εργασίας που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας²⁰, καθώς και στο ένστολο προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας με εξαίρεση ορισμένες δραστηριότητες του προσωπικού αυτού που παρουσιάζουν εγγενείς ιδιαιτερότητες²¹. Εφαρμόζονται επιπλέον στο σύνολό τους και στις επιχειρήσεις: α) εκρηκτικών υλών, β) μεταλλείων-λατομείων-ορυχείων²², γ) καθαρά αλιευτικές, δ) μεταφορών και ε) σε εργασίες με ιοντίζουσες ακτινοβολίες. Στις θαλάσσιες μεταφορές τυγχάνουν εφαρμογής ειδικότερες διατάξεις²³. Στο Δημόσιο, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ισχύουν επιπροσθέτως και ιδιαίτερες ρυθμίσεις²⁴.

Β. Διοικητικές και Ποινικές κυρώσεις

Η παράβαση των νομοθετικών διατάξεων για την υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία και των κατ' εξουσιοδότηση εκδοθέντων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, επισύρει διοικητικές και ποινικές κυρώσεις²⁵.

Οι διοικητικές κυρώσεις, που επιβάλλονται σε κάθε εργοδότη, κατασκευαστή, παρασκευαστή, εισαγωγέα ή προμηθευτή, που παραβιάζει τη νομοθεσία για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία είναι το πρόστιμο, η επιβολή του μέτρου της προσωρινής ή και οριστικής διακοπής της λειτουργίας της συγκεκριμένης παραγωγικής διαδικασίας ή τμήματος ή τμημάτων ή του συνόλου της επιχείρησης ή εκμετάλλευσης²⁶. Ανεξάρτητα από τις διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται σε κάθε εργοδότη, κατασκευαστή, παρασκευαστή, εισαγωγέα ή προμηθευτή, που παραβαίνει από αμέλεια ή πρόθεση τα προβλεπόμενα για την υγιεινή και ασφάλεια στην εργασία, οι ποινικές κυρώσεις του άρθρου 25 του Ν. 2224/1994. Ποινικές κυρώσεις προβλέπονται και στο άρθρο 17 Ν. 2639/1998²⁷, οι οποίες επιβάλλονται σε κάθε εργοδότη, που παραβαίνει τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, που αφορούν στους όρους και τις συνθήκες εργασίας και

συγκεκριμένα τα χρονικά όρια εργασίας ή την αμοιβή ή την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. Εγχειρίδιο Νομοθεσίας Υγιεινής και Ασφάλειας της εργασίας. 1995.
2. Κωστάκος Ι, Σαραφόπουλος Ν. Γενικές αρχές για την προστασία ασφάλειας και υγείας των εργαζομένων και πρόληψη επαγγελματικού κινδύνου. ΕΕργΔ 55, σελ. 577 επ.
3. Νικολακοπούλου - Στεφάνου Η. Ο εκσυγχρονισμός των προδιαγραφών υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας. ΔΕΕ 2001, σελ. 814 επ.
4. Σπυρόπουλος Γ. Υγεία, Ασφάλεια και Συνθήκες Εργασίας στην Ελλάδα. Εξελίξεις και προοπτικές. 2000.
5. Το αγαθό της υγείας προστατεύεται σε περισσότερες συνταγματικές διατάξεις και συγκεκριμένα στα άρθρα 5 παρ. 5, 7 παρ. 2 και 21 παρ. 3.
6. ΦΕΚ Α' 177/18.10.1985.
7. ΦΕΚ Α' 11/18.01.1996.
8. Οδηγία 89/391/ΕΟΚ της 12ης Ιουνίου 1989 "Σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία", ΕΕ L 183/29-6-89.
9. Οδηγία 91/383/ΕΟΚ της 25ης Ιουνίου 1991 "Για τη συμπλήρωση των μέτρων που αποσκοπούν στο να προαγάγουν τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας κατά την εργασία των εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου ή με σχέση πρόσκαιρης εργασίας", ΕΕ L 206/29-7-91.
10. ΦΕΚ Α' 157/3.8.1999.
11. ΦΕΚ Α' 138/1988.
12. Όπως για τον εξοπλισμό εργασίας, μέσα ατομικής προστασίας, μεταφορικές ταινίες, φορητές κλίμακες, πρέσες θερμοπλαστικές, πρέσες με έκκεντρο.
13. Όπως εργασία με οθόνες οπτικής απεικόνισης, χειρωνακτική διακίνηση φορτίων, συγκολλήσεις, μεταφορά ρευστών, πυρακτωμένων υλών, εκρηκτικές ατμόσφαιρες.
14. Όπως έγκυες, λεχώνες, γαλουχούσες, ανήλικοι.
15. Όπως θόρυβος και κραδασμοί. Βλ. σχετικά Π.Δ. 149/2006 (ΦΕΚ Α' 159/28.7.2006) «Ελάχιστες προδιαγραφές υγείας και ασφάλειας, όσον αφορά την έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από φυσικούς παράγοντες (θόρυβος) σε εναρμόνιση με την οδηγία 2003/10/ΕΚ», καθώς και Π.Δ. 176/2005 (ΦΕΚ Α' 227/14.9.2005) «Ελάχιστες προδιαγραφές υγείας και ασφάλειας όσον αφορά την έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους

- προερχόμενους από φυσικούς παράγοντες (κραδασμοί), σε συμμόρφωση με την οδηγία 2002/44/ΕΚ.
16. Όπως για τις οριακές τιμές, καρκινογόνους παράγοντες, αμίαντο, μόλυβδο, βενζόλιο, βινυλοχλωρίδιο, φώσφορο. Ενδεικτικά αναφέρεται το Π.Δ. 212/2006 (ΦΕΚ Α' 212/9.10.2006) «Προστασία των εργαζομένων που εκτίθενται σε αμίαντο κατά την εργασία, σε συμμόρφωση με την οδηγία 83/477/ΕΟΚ του Συμβουλίου, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την οδηγία 91/382/ΕΟΚ του Συμβουλίου και την οδηγία 2003/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου».
17. «Παράγοντας» είναι σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν. 1568/1985 κάθε φυσικός, χημικός και βιολογικός παράγοντας, που ενυπάρχει κατά την εργασία και είναι δυνατό να είναι επιβλαβής για την υγεία των εργαζομένων ή επικίνδυνος από άλλη άποψη, ανεξάρτητα από τη φυσική του κατάσταση.
18. Όπως αλλαντοποιεία, αποθήκες δερμάτων, σταφίδας, σύκων, αυτοκινητοστάσια, βυρσοδεψεία, εξορυκτικές δια γεωτρήσεων βιομηχανίες, κατασκευή συσσωρευτών μολύβδου, ναυπηγοεπισκευαστικές εργασίες, ξυλουργεία, οικοδομές και τεχνικά έργα, σφαγεία, τυπογραφεία.
19. Όπως προκύπτει από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρ. 1 Ν. 1568/1985 και άρθρ. 1 Π.Δ. 171996.
20. Π.Δ. 289/1986.
21. Άρθρο 9 παρ. 4 Ν. 3144/2003 (ΦΕΚ Α' 111/08.05.2003) «Κοινωνικός διάλογος για την προώθηση της απασχόλησης και την κοινωνική προστασία και άλλες διατάξεις».
22. Ειδικά για τον κλάδο των μεταλλείων-λατομείων-ορυχείων εφαρμογή έχουν και οι πλέον δεσμευτικές ή και ειδικές διατάξεις της ΥΑ ΙΙ-5η/Φ/17402/84 "Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών" (ΦΕΚ Β' 931), (άρθρο 1 παρ. 8 Π.Δ. 17/1996).
23. Ν.Δ. 187/73 "Περί Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου" (ΦΕΚ Α' 216), Ν. 3816/1958 "Περί Κώδικα Ιδιωτικού Νομικού Δικαίου" (ΦΕΚ Α' 32), Ν. 486/76 "Περί κυρώσεως της υπ' αριθμ. 134 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας (Περί προλήψεως εργατικών ατυχημάτων των ναυτικών)" (ΦΕΚ Α' 321), Ν. 948/79 "Περί κυρώσεως της υπ' αριθμ. 147 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας (Περί ελαχίστων επιπέδων ασφαλείας εμπορικών πλοίων)" (ΦΕΚ Α' 167), Ν. 1314/84 "Περί κυρώσεως της Διεθνούς Σύμβασης για πρότυπα εκπαίδευσης, έκδοση πιστοποιητικών και τηρήσεως φυλακών των ναυτικών, 1978" (ΦΕΚ Α'

- 2) και των κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθέντων προεδρικών διαταγμάτων (άρθρο 1 παρ. 7 Π.Δ. 17/1996).
24. ΚΥΑ 88555/3293/88 "Υγιεινή και ασφάλεια του προσωπικού του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ" (ΦΕΚ Β' 721), που κυρώθηκε με το άρθρο 39 του Ν. 1836/89.
25. Άρθρο 16 Π.Δ. 17/1996.
26. Οι σχετικές κυρώσεις προβλέπονται στο άρθρο 24 του Ν. 2224/1994 με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρ. 6 της ΚΥΑ 88555/3293/30.9.88, που κυρώθηκε με το άρθρο 39 του Ν. 1836/1989, η οποία προβλέπει ότι: «Οι διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του Ν. 1568/1985 δεν εφαρμόζονται για το Δημόσιο, ΝΠΔΔ και τους ΟΤΑ, ως προς τη διοικητική κύρωση του προστίμου. Αντί επιβολής προστίμου, ο Επιθεωρητής Εργασίας συντάσσει αιτιολογημένη έκθεση, την οποία υποβάλλει στους Υπουργούς Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εργασίας και στον οικείο Υπουργό και ανακοινώνει στον Προϊστάμενο της Υπηρεσίας την οποία αφορά. Οι αποφάσεις που εκδίδονται από τον Υπουργό Εργασίας για τα θέματα της παραγράφου α' του άρθρου 33 του πιο πάνω νόμου όταν αφορούν το Δημόσιο ή ΝΠΔΔ εκδίδονται με σύμπραξη και του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και όταν αφορούν τους ΟΤΑ με σύμπραξη και του Υπουργού Εσωτερικών».
27. (ΦΕΚ Α' 205/2.9.1998) «Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, σύσταση Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας και άλλες διατάξεις».